

MEDDIG FESZTIVÁL?

„Nos, nem történt más, mint hogy ismét tévesnek bizonyultak az előítéletek.”

Az 1987-es debreceni jazznapok alighanem mint mélypont vonul be a fesztivál tizenhat éves történetébe. A városi sportszarnok felújítása miatt az időpont július közepéről kényszerűen október végére került át. S bár a költségek meghaladták az egy évvel azelőttit, a fesztivál jóval szűrkébb mezőnyt vonultatott fel, mint a korábbiak. Nagy nemzetközi sztárokat hiába várt az ember: ismeretlenek mellett régi, bejáratott nevek köszöntek vissza a műsoralapról. A tervezetben az utolsó pillanatban is akadtak változások, s ez ismételten arra utal: koncepció nélkül, az éppen adódó lehetőségek megragadásával állt össze a fesztivál közreműködőinek listája.

Kétségtelen tény, hogy a szűkös valutakeret behatárolja a lehetőségeket, de átgondoltabb előkészítéssel, tudatosabb tervezéssel a jelenlegi feltételek között is karakteresebb fesztivált lehetne (kellene) rendezni. Ehhez azonban több kezdeményezőkézségre és újító hajlamra volna szükség. Akadnak például Európa keleti és déli részén olyan tehetséges muzsikuskok, akiknek meghívása nem kíván sztár-gázsit – csak a helyzet, a kínálat ismeretét.

Csütörtök

Már e kezdet sem indult túl ígéretesen. A *Super Trió*, a legösszességesebb, legprofibb magyar jazzegyüttes játékaiból ezúttal hiányzott a megszokott ihletettség, előadásuk így inkább a rutinra támaszkodott. Szólójuk, *Bontovics Káti* szereplése rejtélyek elé állította a közönséget, a máskor oly dinamikus énekesnő most mintha nem lett volna teljesen tudatában helyzetének, mintha egy másik világban létezett volna.

Szabados György most egy „majdnem új” művel és nagyzenekarral érkezett Debrecenbe: október elsején, a zenei világnapon Tatabányán volt a bemutatója Régi zene című kompozíciójának, amit itt a Periférikus koncert előadása egészített ki. A huszonöt perces darabból sugárzó erő és intenzitás fizikai értelemben is lehengerlő: az emberben rejlő ősi érzeteket, indulatokat mozgósítja pozitív hatással. Eszközeiben különbözik az energiazene másutt használatos formáitól: a pentatónia illetve tizenkétfokúság, a szimfonikus megkomponáltság, illetve a szabad improvizáció egyidejű érvényesülése, továbbá a ritmus meghatározó, erőteljes jelenléte Kelet és Nyugat zenéinek szintézisét eredményezi.

Így sem volt könnyű dolga a szabadosi zene hangulatába magát beleélő közönséggel az angol *Level Two* (Első emelet) együttesnek. Vezetője, a rokonszenves *George*

Haslam baritonszaxszofonos harmadszor járt Debrecenben; előző együttesével, a Siger Small Band-del 1983-ban emlékezetes sikert aratott a sportszarnokban. Új zenekara nélküli amannak robbanékonyságát, dinamizmusát: az angol free jazznek azt a vonalát követi, amely nem az erő-impulzusokra, hanem a kontrolláltan szabad improvizációkra helyezi a hangsúlyt.

Igazi „happy” hangulatot varázsolt viszont a színpadra a zeneileg egységesebb — és egyszerűbb — programmal jelentkező *Berki Tamás* és együttese. Berki vérbeli előadóegyéniesség, aki jól ismeri a színpadi hatás mechanizmusait, s még „koreografált” megnyilvánulásában is képes a spontaneitás érzését kelteni. Humora és (ön)íroniája ügyesen alkalmazott feszültségoldó eszköz. Standardeket, bluesokat, saját funk szerzeményeket énekelt nagy kedvvel, megsokszorozott változatos énektechnikával, öttagú együttese kíséretével, amelynek hangzását *Kruza Richárd* vibrafonjátéka árnyalta.

Péntek

Trombitása nélkül érkezett a *No-Spa* együttes, a hiány rányomta bélyegét játékára: a sebtiben áthangszerelt main stream kompozíciók meggyőződés nélkül, rutinszerűen hangzottak el. A zenekarban egyébként jelentős személycserék történtek, tagja lett a sokoldalú harsonás *Göz László*, a bőgőt pedig az éppen ügyeletes tehetség, *Hárs Viktor* kezeli. Biztosak lehetünk abban, hogy a No-Spának nem ez volt az igazi arca.

Némiképp meglepetést keltett viszont — kellemes értelemben — *Török Ádám MRC* nevű triójának bemutatkozása. A változatos, tiszta logikával szerkesztett, levegős kompozíciókat a zenekarvezető fuvolistán kívül *György Ákos* billentyűs, *Tarján Zsolt* basszusgitáros és egy dobegésző szólaltatta meg.

Este *Igor Nazaruk* és együttese a teljes ismeretlenségből lépett a sportszarnok nem túl nagy létszámú közönsége elé, teljesítményük ezért kétszeres elismerést érdemel. Az együttes vezetőjének Keith Jarrett-reminiszcenciákat ébresztő szólója ugyan még nem kötötte le teljesen a figyelmet, de ezt követően a kvartett többtétéles, nagy lélegzetű programzenéje már osztatlan sikert aratott. Az alapvetően tonális, a megkomponáltság és a funkcionális rögtönzés harmonikus arányait megteremtő zenedarab elmélyült műhelymunkáról tanuskodott.

Felfokozott érdeklődés előzte meg az egykor legendás hírtrombitás, *Chet Baker* magyarországi bemutatkozását, ami sajnálatos módon a fesztivál negatív szenzációjává vált. Ez a másfél óra a jazz-életformában felörlődő muzsikusi ember-zenei leépülésének fájdalmas drámája lett. Borostásan, zokni nélkül, lecsupaszult, öregedő hipster benyomását keltve jelent meg a színpadon Baker, az utóbbi években ál-

HANGVERSENYRŐL – HANGVERSENYRE

landó európai partnerei, *Michel Graillier* — zongora, *Nicola Stylo* — gitár, fuvola, illetve egy alkalmi bőgős (*Rocky Knauer*) kíséretében. Játékának első húsz perce a régi idők varázsát idézte. Aztán — talán a stimulálószer fokozódó hiánya miatt — Baker egyre nyughatatlanabbá vált. Letemtetette zongoristáját, maga a dob mögé ült és rossz tempójával kizökkentette társait, majd egyujjas zongoraimprovizációkra vállalkozott. Türelmetlensége oly mértékűvé fokozódott, hogy cókormányát összeszedve lerohant a színpadról.

Amikor a nyolcvanas években a free játékelfogás módosulásának lehetünk tanúi, szinte heroikusnak számít az az erőfeszítés, amellyel az NDK-beli *Ullrich Gumpert*-trió a szabad kifejezés képviselője mellett kiáll. Mindenesetre ezen az estén a trió meggyőzően bizonyította irányultságának jogosságát. Felvonultatták a free játék teljes eszköztárát: játszottak „erőből”, játszottak „fejből”, bemutatták a free csoportdinamikában rejlő lehetőségeket, ellenállhatatlan humorral és iróniával tették neveltségessé az elavultat, a sablonosat, sőt saját free zenéjük panelfordulatait is. Különösen *Dietmar Diesner* szaxofonos volt elemében: groteszk mozgása és mimikája zenén kívüli eszközökkel is gazdagította a trió műsorát.

Babos Gyula új együttessel vett részt a fesztiválon. Fiatal, kezdő muzsikusokat vett maga mellé, s ez még inkább kiemelte az ő szerepét. Funky ritmusokra bopos improvizációk — így lehetne egy mondatban összefoglalni a kvartett elektronizált zenéjét. Babos élt új gitárszintetizátorának megannyi hangszínével, technikai trükkjével.

A Binder workshop délutánra hirdetett hangversenyéből a fesztivál időpontjára *Binder Károly* és *Theo Jörgensman* duójának fellépése lett. Bindernek különös érzéke van ahhoz, hogy kitaláljon valami meghökkentő újdonságot. Most ilyen volt koreografált „bevonulásuk” a videójáték csipogó hangjaira, szellemesen kifigurázva korunk technika-imádatát. Az már számított rendhagyónak, hogy a zongorát is kireparálta. Ám a középső regiszterekhez nem nyúlt, így egyszerre élhetett a zongora akusztikus és perkusszív tulajdonságaival. Az első, avantgarde fogantatású darab mindenekelőtt arról győzte meg a figyelmes hallgatót, hogy a két zenész néhány rövid próba után mennyire érti és érzi egymást (pillérül ostinato ritmus fölött kibontakozó pentaton dallam szolgált). Másodikként Jörgensman szép, klasszikus formáltságú klarinétszólóval igazolta hangszerezési képességeit; végül közösen, egy swinges rögtönzéssel (illetve annak idézőjelbe vételével) fogalmazták meg a jazz hagyományos felfogásához fűződő viszonyukat. Gondolatgazdag, kölcsönös inspiratív találkozás volt ez két komoly muzsikusnak, amit a közönség is kellőképpen méltányolt.

A sportcsarnoki estét a kacifántos nevű *eMeRton* nemzetközi big band nyitotta bolgár, cseh, finn, NDK-beli, jugoszláv és magyar szólisták, *Dancso Kapitánov* — trombita, *Jiri Hlava* — trombita, *Severi Pyysalo* — vibrafon, *Henry Walter* — pozan, *Misa Blam* — bőgő, *Alex Deutsch* — dob, *Ivan Svager* — szaxofon, *Tomsits Rudolf* — trombita, *Snétberger Ferenc* — gitár közreműködésével. A vállalkozás

Kiss Imre szerkesztőt dicséri, akinek sikerült nemzetközi tekintélyt, az egykori Count Basie zenekarban muzsikáló, ma Európában élő *Ernie Wilkins* megnyernie dirigensnek. Keze nyomán — s az előkészületekbe bekapcsolódó Tomsits Rudolf segítségével — a fellépésre egységessé formálódott a big band.

Külön bekezdést érdemel viszont a *Magyar Jazz Kvartett*, amely ezen az estén olyan modern main stream zenét játszott, ami a nagy könyvben meg van írva. Feldolgoztak hagyományosabb örökzöldeket, de választottak számokat *Miles Davis* és *Charles Lloyd* hatvanas évek-beli, modernebb repertoárjából is, mintegy jelezve kapcsolódásukat a jazz újabb, progresszív korszakaihoz. Az együttes érzelmű töltésben és improvizációs készségben egyaránt kiváló nyújtott. *Szakcsi Lakatos Béláról* örömmel írom le, hogy végre igazi feelinggel, dinamikus muzikalitással zongorázott, *Csepregi Gyula* „felnőtt” módra kezelte szaxofonját, *Vasvári Pál* és *Jávory Vilmos* pedig abszolút megbízható ritmusalapokat teremtett a rögtönzésekhez. Nagy tapsot kapott az együttes finn vendégszólistája, *Severi Pyysalo* vibrafonos, aki ördögös, néhol azonban kissé terjedős szólóival bizonyította rendkívüli hangszeres adottságait.

Vasárnap

Zárónap — délelőtt, a szabadtér helyett színháztermi diximinéval. Aki vette a fáradságot — nem voltunk túl sokan —, az összevethette a *Molnár Dixieland Band* és a *Debrecen Dixieland Band* játékát, és felmérhette, miért tartják sokan európai színvonalúnak a szegedi együttest. Bár sokat fejlődtek a debreceniek is — elsősorban össz-zenekari megszólalásban, a kiállítás magabiztosságában —, előadómódjuk Molnárkéhoz képest iskolásnak, didaktikusnak tűnt. Molnárék stílusismerete, hangszerelésbeli jártassága (főként a dinamika árnyalt használatával) és improvizációs képességük nyilvánvaló. Játékukban minden olyan természetesen, magától értetődően volt a helyén (pedig a beteg Garay Márta helyett Weszely Ernő vendégzongoristával dolgoztak), hogy még azokat is a maguk oldalára állították, akik egyébként nem hívei a dixieland zenének.

(Coda helyett: Most látom csak, hogy arról a fesztiválról amelyet a bevezetőben mélypontnak neveztem, részleteiben mégis sok említésre méltó akadt. Nos, nem történt más, mint hogy ismét tévesnek bizonyultak az előítéletek: sztárok szerepeltek halványabban, s kevésbé jegyzett előadók rukkoltak elő színvonalas programokkal. Végül soron tehát zenei szempontból eredményesebben zárult a fesztivál, mint ahogyan azt előzetesen, csak a műsorlapot tekintve, várni lehetett. Ez azonban nem feledtetheti a kirajzoló tendencia veszélyeit; ha a debreceni fesztivál nem kap nagyobb valutáris támogatást, és nem képes megújítani kereteit, nemzetközileg számontartott seregszemléből lokális érvényű magyar rendezvényé fejlődhet vissza a következő években. Csak reménykedhetünk, hogy nem ez fog bekövetkezni.)

TURI GÁBOR